

Lokale Actie Groep Flevoland

Lokale Ontwikkelingsstrategie LEADER Flevoland – 2015-2020

Lokale Actie Groep Flevoland oktober 2015

Colofon

Titel:	Lokale Ontwikkelingsstrategie LEADER Flevoland – 2015-2020
Datum:	Aangepaste versie 2 oktober 2015
Omschrijving:	De Lokale Ontwikkelingsstrategie LEADER Flevoland beschrijft de kaders voor het LEADER-programma van Flevoland: wat zijn de kansen en opgaven voor Flevoland, welke prioriteiten stellen we en hoe willen we daaraan werken? De Lokale Ontwikkelingsstrategie zal door de Lokale Actie Groep (LAG) gebruikt worden als toetsingskader voor de beoordeling van projecten.

De Lokale Ontwikkelingsstrategie is opgesteld door de Lokale Actie Groep Flevoland.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Totstandkoming ontwikkelingsstrategie	1
1.2	Leeswijzer	2
2	Over het LEADER-gebied	3
2.1	Begrenzing	3
2.2	Kenmerken Leader-gebied	3
2.3	Gebiedsanalyse: sterkten en zwakten, kansen en bedreigingen	5
2.3.1	Bevolkingskrimp, nu of in de nabije toekomst	5
2.3.2	Stad-landrelaties die een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van het platteland	5
2.3.3	Minder verstedelijkte regio's met economische, ecologische en sociale innovatieve potentie wat moet blijken uit onder andere integrale samenwerkingsverbanden	6
2.3.4	Economische impuls bij achterblijvende minder verstedelijkte regio's	6
2.3.5	Circulaire economie, biobased economy en duurzame energie	6
2.3.6	Uitbreiden en verbeteren van de (agro)toeristische infrastructuur	7
2.3.7	Multifunctioneel grond- en watergebruik	7
2.3.8	Natuur- en milieu educatie (binnen het programma DuurzaamDoor)	7
2.3.9	Bevordering sociale cohesie d.m.v. activiteiten of ontmoetingsplaatsen op het platteland	7
2.3.10	Overzicht SWOT-analyse	8
2.4	Krachtenveld-analyse	9
3	Strategische focus: stad-land, sociale innovatie en (agro)toeristische infrastructuur	10
3.1	Sociale innovatie en sociale cohesie	11
3.1.1	Subdoelen voor het thema Sociale innovatie en sociale cohesie	11
3.2	Stad-land relaties die een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van het platteland	12
3.2.1	Subdoelen voor het thema Stad-Land relaties	12
3.3	Het versterken van de (agro)toeristische infrastructuur	13
3.3.1	Subdoelen voor het thema Versterking van de (agro)toeristische infrastructuur	13
3.4	Samenhang tussen de prioritaire thema's	13
3.5	Overzicht doelstellingen LOS Flevoland	14
4	Activiteitenplan	16
4.1	Vorbereiding van de LOS	16
4.2	Uitvoering van projecten	16
4.3	Samenwerking met andere gebieden	18
4.4	Deskundigheidsbevordering	18
4.5	Bestuur en organisatie LAG	18
4.6	Communicatie	18
4.7	Administratie	19
4.8	Planning	19
5	Organisatie	20
5.1	Positie, taken en bevoegdheden LAG	20
5.2	Profiel en samenstelling LAG	20

5.3	Organisatie van de uitvoering	22
6	Financiering	24
7	De selectieprocedure	26
7.1	LAG werkwijze	26
7.2	De negen stappen in de selectieprocedure en de selectiecriteria	26
7.3	Monitoring, effectmeting en evaluatie	30

1 Inleiding

Voor u ligt de Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS) Flevoland 2014-2020. Deze LOS geeft de komende jaren richting aan activiteiten en initiatieven in het kader van LEADER Flevoland. LEADER is een onderdeel van het Europese Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP). LEADER staat voor Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale. LEADER begon in 1990 en heeft inmiddels al drie programmaperioden achter de rug. De huidige periode – LEADER 3 – loopt van 2014 tot 2020.

Doel van LEADER is bij te dragen aan de ontwikkeling van plattelandsgebieden en het stimuleren van de plattelandseconomie. LEADER gaat uit van Community Led Local Development (CLLD), dat wil zeggen een integrale gebiedsaanpak 'van onderop', die gestalte krijgt door samenwerking van publieke en private partijen in een streeknetwerk. De streek krijgt de ruimte om eigen publiek-private initiatieven te ontwikkelen en realiseren. Voor Flevoland is hiervoor in totaal 3 miljoen euro aan EU-middelen (inclusief dekking uitvoeringskosten) beschikbaar. Vanuit Flevoland moet een zelfde bedrag aan cofinanciering beschikbaar gesteld worden.

De LOS is tot stand gekomen met inbreng van de lokale gemeenschap (zie 1.1). De Lokale Actiegroep Flevoland (LAG) is verantwoordelijk voor uitvoering van de LOS.

1.1 Totstandkoming ontwikkelingsstrategie

Deze lokale ontwikkelingsstrategie voor het LEADER-gebied Flevoland is tot stand gekomen in een interactief proces met en tussen de lokale gemeenschap. Dit proces is begeleid door Bureau ZET in opdracht van de provincie Flevoland en mede aangestuurd door een Leader-kerngroep bestaande uit vertegenwoordigers van Flevolandse gemeenten, de provincie Flevoland, Landschapsbeheer Flevoland en de voorzitter van de Lokale Actie Groep uit de vorige LEADER-periode.

De LOS is in de volgende stappen tot stand gekomen:

- Uitleijnen van het proces met de LEADER-kerngroep: afspraken over het betrekken van gebiedspartijen en de rol van de Kerngroep.
- Deskresearch en verkennende gesprekken met sleutelpersonen uit Flevoland ten behoeve van de gebiedsbeschrijving en –analyse (SWOT). Gesproken is met de Leader-contactpersonen van de zes Flevolandse gemeenten, met voorzitter van de Lokale Actie Groep uit de vorige perioden, met het waterschap Zuiderzeeland, met Landschapsbeheer Flevoland, LTO-Noord en Toerisme Flevoland. Doel van de gesprekken was om een beeld te krijgen welke thema's de achterban van deze sleutelpersonen belangrijk vindt en zo een basis te leggen voor de SWOT-analyse.
- Voorbereidende bespreking door de kerngroep van de eerste werksessie met de lokale gemeenschap. Op basis van de gesprekken en met een onderbouwing vanuit de deskresearch is een concept-SWOT opgesteld en een preselectie gemaakt van prioritaire LEADER-thema's.
- De lokale gemeenschap is breed uitgenodigd voor een tweetal werksessies: via de netwerken van de leden van de kerngroep, de Leadercontactpersonen van gemeenten en maatschappelijke organisaties en met name via de achterban van de Verenigingen voor Dorpsbelangen, die in alle gemeenten in Flevoland actief zijn.
- Eerste brede consulterende werksessie met 36 deelnemers uit de lokale gemeenschap over de te kiezen LEADER-prioriteiten en de overkoepelende strategie. De preselectie van prioritaire LEADER-thema's is door ruim 90% van de aanwezigen ondersteund. Vervolgens hebben de deelnemers in drie werkgroepen concreet invulling gegeven aan de thema's door gezamenlijke speerpunten te benoemen. Het verslag van deze bijeenkomst is verspreid onder alle deelnemers en vele andere belangstellenden. Iedereen is uitgenodigd om de speerpunten aan te vullen.

- Voorbereidende bespreking door de kerngroep van de tweede werksessie met de lokale gemeenschap over de organisatorische kant van LEADER 3. Er is een opzet gemaakt hoe de organisatie voor de komende periode zo goed mogelijk ingericht kan worden.
- Voor de tweede werksessie met de lokale gemeenschap is de uitnodiging weer breed verspreid via de eerder genoemde netwerken en onder en via de deelnemers en belangstellenden van de eerste sessie.
- Brede consulterende werksessie met 41 deelnemers uit de lokale gemeenschap over de organisatie van het programma LEADER 3. In drie werkgroepen is gesproken over de gewenste wijze van indienen en uitvoeren van LEADER-projecten en de benodigde (mate van) ondersteuning van initiatiefnemers (bottom-up). Het verslag van de bijeenkomst is weer breed verspreid met het verzoek om aan te vullen.
- De resultaten van de sessies met de lokale gemeenschap over de inhoudelijke strategie en de gewenste organisatie zijn verwerkt in een eerste concept van de Lokale Ontwikkelings Strategie.
- Bespreking concept-LOS in de LEADER-kerngroep op 17 maart 2015.
- Verwerking opmerking kerngroep in nieuwe versie.
- Bespreking concept-LOS in de Lokale Actie Groep (in oprichting) op 10 april 2015.
- Voorbereidingsbesluit College van GS van Flevoland op 20 april 2015.
- Indiening concept-LOS bij het Landelijk Selectie Comité LEADER op 1 mei 2015.
- Voorlopig advies van het Landelijk Selectie Comité LEADER om de concept-LOS op een aantal punten te verbeteren (25 juni 2015).
- Indiening van een aangepaste LOS op 20 augustus 2015.
- Tweede ronde verbeter suggesties vanuit het Landelijk Selectie Comité LEADER (23 september 2015).
- Indiening van een aangepaste LOS op 25 september 2015.
- Indiening van laatste twee correcties op 2 oktober 2015

De lokale gemeenschap staat in de startblokken om met het LEADER-programma aan de slag te gaan. Gemeenten en provincie zijn sinds de goedbezochte en levendige sessies in het najaar al vele malen benaderd met projectideeën en de vraag wanneer het programma nu van start gaat. Er zijn al verschillende projectvoorstellen in voorbereiding.

Inhoudelijk is mede sturing gegeven aan de LOS doordat op Europees en landelijk niveau LEADER-thema's zijn benoemd voor de komende periode, waaruit het LEADER-gebied een keuze moet maken.

In hoofdstuk 3 is te lezen welke inhoudelijke prioriteiten door de gebiedspartijen gekozen zijn voor het LEADER-gebied Flevoland.

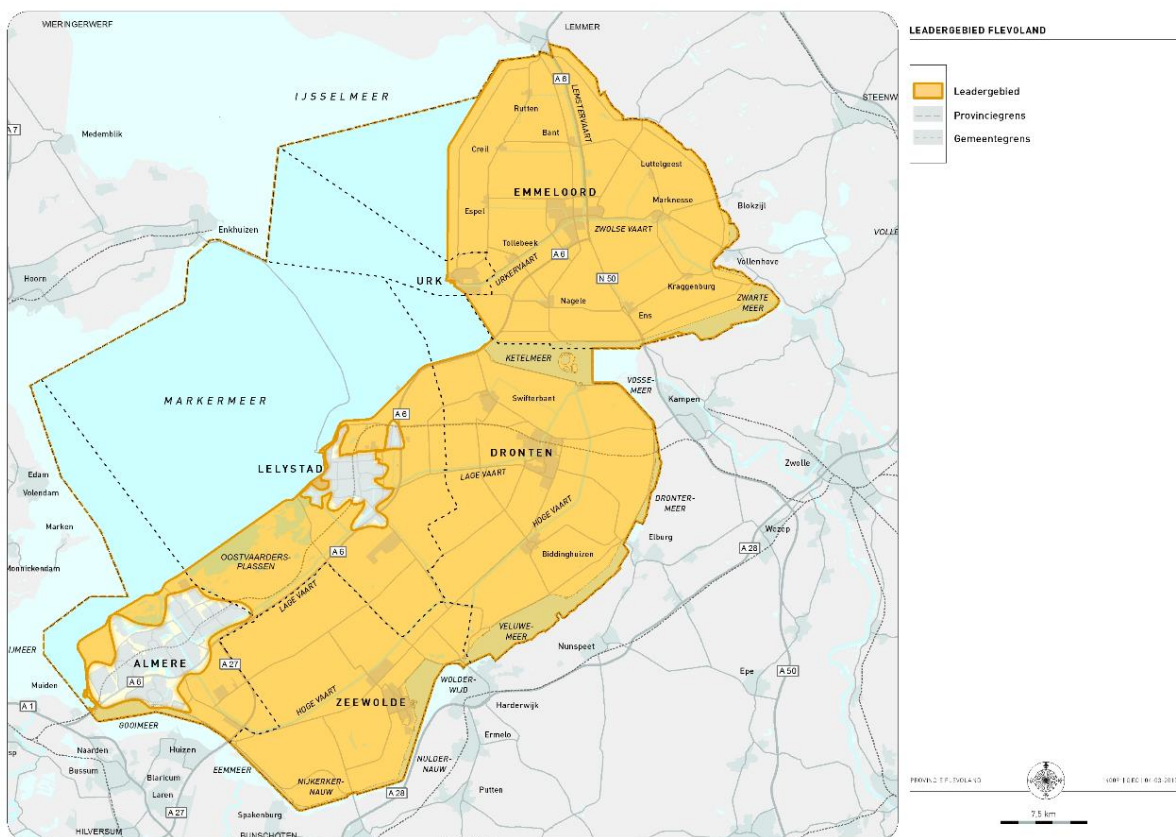
1.2 Leeswijzer

Na dit inleidende hoofdstuk wordt in hoofdstuk 2 het LEADER-gebied Flevoland beschreven, o.a. met een SWOT-analyse. Hoofdstuk 3 gaat in op de strategie voor de komende jaren met een toelichting op de gekozen thema's. Het vierde hoofdstuk bevat het activiteitenplan, waarna in hoofdstuk 5 de organisatie van het LEADER-programma wordt toegelicht. Hoofdstuk 6 geeft een overzicht van de financiële aspecten en het zevende hoofdstuk besluit met de beschrijving van de selectieprocedure.

2 Over het LEADER-gebied

2.1 Begrenzing

Het LEADER-gebied Flevoland omvat het gebied dat als het ‘platteland’ van Flevoland wordt aangeduid. Concreet is dat heel de provincie Flevoland met uitzondering van de stedelijke kernen (bebouwde kom) van Almere en Lelystad (zie kaart). Bottom-up is echter de wens uitgesproken om (incidenteel) projecten te kunnen indienen vanuit deze stadskernen, die dus niet in het LEADER-gebied liggen. Dit geldt vooral voor projecten in het kader van de versterking van de relatie tussen stad en platteland. De LAG wil graag ruimte bieden aan deze wens en ziet hiervoor ook een mogelijkheid geboden in artikel 70 van de Verordening (EU) Nr. 1303/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 17 december 2013. Volgens dit artikel is het mogelijk om ELFPO-steun te verlenen aan projecten in stadskernen, als voldaan wordt aan de voorwaarden in de verordening.

Kaart LEADER-gebied Flevoland: geheel provincie Flevoland (oranje), met uitzondering van de bebouwde kom van de gemeenten Almere en Lelystad

2.2 Kenmerken Leader-gebied

De totale bevolking van Flevoland omvat op dit moment ca. 402.000 inwoners. In het LEADER-gebied Flevoland, dus zonder de stadskernen van de gemeenten Almere en Lelystad gaat het om ca. 130.000 inwoners. De landoppervlakte van heel Flevoland bedraagt ca. 1.414 km². De bevolkingsdichtheid loopt sterk uiteen van ca. 86 inwoners/km² in de gemeente Zeewolde tot ca. 1.490 inwoners/km² in de gemeente Almere. Het gemiddelde voor Flevoland bedraagt 279 inwoners/km². Binnen de context van het POP3 geldt Flevoland in zijn geheel, op basis van de bevolkingsdichtheid, als een zogenaamde ‘minder verstedelijkte regio’.

Flevoland is een nog jonge provincie met een bijzondere ontstaanswijze. Het gebied is het resultaat van grootschalige landaanwinning in een voormalige binnenzee. Deze ontstaanswijze is bepalend geweest voor de inrichting van het gebied. De polders werden respectievelijk in 1942, 1957 en 1968 drooggelegd. De polders zijn destijds weloverwogen ontworpen en ingericht.

De Noordoostpolder is in 1942 drooggelegd voor agrarische doeleinden. De voornamelijk op akkerbouw gerichte bedrijven kregen een bedrijfsgrootte van 12 hectare of een veelvoud hiervan tot 48 hectare. In de eerste tientallen jaren is de gemiddelde bedrijfsgrootte 20 hectare. De ruimtelijke organisatie van het gebied is gebaseerd op een hoofdkern, Emmeloord, en tien dorpen op fietsafstand daaromheen gesitueerd (Rutten, Creil, Espel, Tollebeek, Nagele, Ens, Kraggenburg, Marknesse, Luttelgeest en Bant). Met de drooglegging van de Noordoostpolder werd Urk verbonden met het vasteland, maar voor de inwoners bleef het eilandgevoel bestaan: men woont niet 'in' maar 'op' Urk. De historie is in Urk nog goed zichtbaar, het grootste deel van het oppervlak van de gemeente Urk bestaat uit water en de visserijsector is ook tegenwoordig van groot economisch belang voor de gemeente.

Oostelijk Flevoland is in 1957 drooggelegd. Besloten is om ten behoeve van de inmiddels aanzienlijk groter ingerichte agrarische bedrijven (gemiddeld 40 hectare) een streekcentrum Dronten tot stand te brengen. Dronten heeft op enige afstand twee kleinere ondersteunende kernen, Swifterbant en Biddinghuizen. Het landelijk gebied van de gemeente Lelystad is qua inrichting vergelijkbaar met het landelijk gebied van de gemeente Zeewolde en Dronten.

Zuidelijk Flevoland is in 1968 drooggelegd. In 1975 werd gestart met de bouw van Almere, inmiddels de gemeente met de meeste inwoners van Flevoland. Veel van deze inwoners hebben banden met Amsterdam of het Gooi. De gemeente Zeewolde is de jongste gemeente in Flevoland op de rand van land en water. De gemeente heeft veel mogelijkheden voor recreatie langs de randmeren en in de bossen. In het omvangrijke landelijk gebied van deze gemeente liggen grootschalige en moderne landbouwbedrijven.

Samenhang als LEADER-gebied

Flevoland is de jongste provincie van Nederland. 75 jaar geleden bestond het gebied nog niet, op de eilanden Urk en Schokland na. Na de gefaseerde inpoldering van de Noordoostpolder en de beide Flevopolders hebben pioniers uit heel Nederland zich hier gevestigd. De vruchtbare grond lokte veel boeren die op avontuur gingen in een nieuw land waar alles opgebouwd moest worden. Zelfstandige, onafhankelijke mensen, die elkaar toch nodig hadden.

Op dit moment geldt dat de groei van het aantal inwoners in de grote kernen groter is dan de groei van de werkgelegenheid. De bewoners van de woonkernen Lelystad en Almere zijn meer gericht op de Randstad dan op het direct omliggende platteland. Op het platteland lopen ontwikkelingen als schaalvergroting en specialisatie parallel met verbreding van agrarische bedrijven met toerisme en zorg en het ontwikkelen van afzetkanalen voor streekproducten. Daarbij wordt ook gekeken naar bewoners van de grote Flevolandse steden als potentiële afnemers van diensten en producten uit in het agrarisch gebied. De bijzondere ontstaansgeschiedenis, de pioniersmentaliteit van de agrarische bevolking en de zwakke band tussen de steden en het ommeland zijn de voedingsbodem voor de keuze van de Leader-thema's 'sociale innovatie', 'stad-land-relaties' en 'agro-toeristische infrastructuur'.

2.3 Gebiedsanalyse: sterkten en zwakten, kansen en bedreigingen

Op basis van bureauonderzoek (o.a. cijfers van CBS, statistische pagina's op de websites van provincie, gemeenten, GGD, e.d. en beleidsdocumenten) is de ontwikkeling van Flevoland op een groot aantal indicatoren in beeld gebracht. Denk daarbij aan economische kengetallen zoals inkomensontwikkeling en Bruto Regionaal Product, cijfers omtrent arbeidsparticipatie, mantelzorg en vrijwilligerswerk, gegevens met betrekking tot gezondheid, sociaal welbevinden en de ontwikkeling van sectoren als bijvoorbeeld landbouw, toerisme en energie. Over enkele meer specifieke LEADER-thema's bleek tijdens het bureauonderzoek geen bruikbare statistische informatie beschikbaar te zijn. Voor nadere informatie en kwalitatieve duiding van gebiedsontwikkelingen en –behoeften zijn daarom, naast het bureauonderzoek, ook interviews met gebiedspartijen gehouden. Op basis van het bureauonderzoek en de interviews is gekomen tot een beschrijving van de sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen die geassocieerd worden met de negen LEADER-thema's in de specifieke Flevolandse context. In deze paragraaf wordt de resultaten van de gebiedsanalyse per LEADER-thema weergegeven.

Het gaat om drie indicatieve thema's, waaruit minimaal één thema gekozen moet worden:

1. Bevolkingskrimp, nu of in de nabije toekomst;
2. Stad-landrelaties die een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van het platteland;
3. Minder verstedelijkte regio's met economische, ecologische en sociale innovatieve potentie wat moet blijken uit onder andere integrale samenwerkingsverbanden.

Daarnaast zijn er nog zes thema's uit de maatregelfiche van LEADER. Deze zijn:

4. Economische impuls bij achterblijvende minder verstedelijkte regio's;
5. Circulaire economie, biobased economy en duurzame energie;
6. Het uitbreiden en verbeteren van de (agro)toeristische infrastructuur;
7. Multifunctioneel grond- en watergebruik;
8. Natuur- en milieu educatie binnen het programma Duurzaam Door;
9. Activiteiten of ontmoetingsplaatsen die de sociale cohesie op het platteland vergroten, zeker daar waar men sterker afhankelijk is van nabuurschap.

2.3.1 Bevolkingskrimp, nu of in de nabije toekomst

De bevolking van Flevoland is relatief jong. Vergrijzing speelt in Flevoland iets minder dan in andere provincies. De bevolkingsgroei zet op provincieniveau, op basis van het veronderstelde woningbouwprogramma, naar verwachting nog door tot na 2030. De groei komt in de komende decennia voornamelijk voor rekening van Almere/Zuidelijk Flevoland. De bevolkingsaantallen in Oostelijk Flevoland en de Noordoostpolder tonen een lichtere groei. In diverse kernen van de gemeente Noordoostpolder is op dit moment al sprake van enige krimp.

Krimp wordt meestal gezien als een bedreigende gebiedsontwikkeling en geassocieerd met het dalen van vastgoedprijzen, het wegvallen van voorzieningen en het verminderen van de leefbaarheid van het platteland. Krimp zou in Flevoland ook kansen kunnen bieden, bijvoorbeeld voor andere typen bedrijvigheid en andere vormen van bewoning.

2.3.2 Stad-landrelaties die een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van het platteland

De biologische landbouw heeft binnen Flevoland een veel sterkere positie dan in overig Nederland. Ook wordt Flevoland gezien als een landelijke koploper op het gebied van stadslandbouw. Agrarische bedrijven in Flevoland blijven gemiddeld echter achter waar het gaat om nevenactiviteiten waarbij de agrariër direct contact heeft met de medebewoners van het platteland en de stedeling in de rol van consument, zorgbehoevende, recreant, e.d. Het aandeel agrariërs dat aan agrarisch natuur- en landschapsbeheer doet, blijft in Flevoland zelfs zeer sterk achter bij de rest van Nederland.

Directe bedreigingen voor de stad-land relatie worden niet gesignaleerd. Wel liggen er kansen om stad en platteland sterker met elkaar te verbinden, bijvoorbeeld door (biologische) landbouw de stadskernen in te halen, streekproducten directer te vermarkten, re-integratieprojecten op het platteland te organiseren, betere recreatiemogelijkheden bij de boer aan te bieden, recreatieve routes aan te brengen en andere bestemmingen van vrijvallende schuren en kassen mogelijk te maken.

2.3.3 Minder verstedelijkte regio's met economische, ecologische en sociale innovatieve potentie wat moet blijken uit onder andere integrale samenwerkingsverbanden

Het LEADER-gebied Flevoland is een minder verstedelijkte regio. Op economisch, ecologisch en sociaal vlak zijn er tal van ontwikkelingen die de regio innovatieve potentie bieden:

- Economisch: sommige boeren specialiseren zich en kiezen voor schaalvergroting, waar andere boeren kiezen voor verbreding van hun bedrijf richting zorg, agrarisch natuurbeheer, recreatie en duurzame energie (windmolens). Rond biobased economy zijn er veel initiatieven in Flevoland. Een koppeling met het thema stad-landrelaties ligt voor de hand.
- Ecologisch: het programma Nieuwe Natuur van de provincie biedt veel ruimte voor ecologische bottom-up businesscases. Veel koppelingen worden gelegd met recreatie. Daarnaast is duurzame energieopwekking vaak genoemd als een thema waarop burgers actief zijn en in de vorm van energiecoöperaties mede het verschil kunnen maken.
- Sociaal: hier en daar zijn in Flevoland al sociale innovaties gaande zoals bewoners die hun eigen omgeving mee inrichten en beheren of in nieuwe 'constellaties' de zorg voor medebewoners op zich nemen. Bij sociale innovatie wordt ook specifiek gedacht aan het aantrekkelijk houden van Flevoland voor jongeren en aan het creëren van kansen voor jonge bewoners, op het gebied van onderwijs, arbeidsmarkt en recreatie. Flevoland heeft ook juist wat te bieden voor jongeren die op andere plekken (bijvoorbeeld in de grote stad) moeilijk hun draai kunnen vinden: rust, ruimte, de mogelijkheid om met de voeten in de klei te staan.

Integrale samenwerkingsverbanden zijn in Flevoland volop te vinden. Voor LEADER zijn met name de Verenigingen voor Dorpsbelangen interessant, die vooral gericht zijn op sociale en economische invalshoeken, maar ook op een gezonde leefomgeving. Zie ook de krachtenveldanalyse.

2.3.4 Economische impuls bij achterblijvende minder verstedelijkte regio's

Uit de ontwikkelingen op uiteenlopende economische indicatoren kan zeker niet de conclusie worden getrokken dat Flevoland een economisch achterblijvende regio in Nederland is. Het besteedbaar inkomen ligt in Flevoland hoger dan het landelijk gemiddelde. Gemiddeld voor Flevoland is de ontwikkeling van het Bruto Regionaal Product vergelijkbaar met die in Nederland. De ontwikkeling van de werkloosheid (het aantal niet werkende werkzoekenden) houdt in Flevoland ongeveer gelijke tred met de rest van Nederland. Binnen Flevoland zijn er wel grote regionale verschillen. De ontwikkeling vertoont in de steden veel heftiger bewegingen dan daarbuiten.

Vanzelfsprekend heeft de economische crisis ook Flevoland geraakt. (Langdurige) werkloosheid is een punt dat voortdurend aandacht behoeft. Ook de afhankelijkheid van werk buiten de provincie – de sterke pendelstroom – is een zwak punt. Als economische kans wordt vooral het versterken van de (agro)toeristische sector genoemd en, in mindere mate, het zoeken naar ontwikkelkansen voor landbouw en maritieme dienstverlening.

2.3.5 Circulaire economie, biobased economy en duurzame energie

Flevoland heeft stevige ambities op het gebied van duurzame energie en weet die ook waar te maken. Flevoland is koploper windenergie in Nederland en neemt ca. 30% van het opgestelde vermogen in Nederland voor zijn rekening. Vooral tussen 1990 en 2010 is het opgestelde vermogen sterk gegroeid. Daarnaast zijn er diverse installaties voor warmte-koude opslag, (mest)vergisting en opstellingen van

zonnepanelen. Windenergie levert echter veruit de grootste bijdrage aan duurzame energieopwekking. Biomassastromen zoals maaisel, mest en andere reststromen uit de landbouw zijn volop aanwezig in Flevoland. Ook worden door Flevolandse (kennis)instituten diverse experimenten en pilots met nieuwe biobased producten en processen uitgevoerd.

Gekoppeld aan dit thema worden vooral kansen gesignaleerd (nieuwe producten, nieuwe markten, werkgelegenheid en verdienmogelijkheden op het platteland).

2.3.6 Uitbreiden en verbeteren van de (agro)toeristische infrastructuur

Het (grote) aandeel van de landbouw in de Flevolandse plattelandseconomie daalt. De (verblijfs- en dag)recreatie neemt deze rol ten dele over en is van groeiende economische betekenis voor Flevoland. Zowel de overnachtingscapaciteit (op het platteland) als de benutting ervan zijn in Flevoland de afgelopen periode sterk gegroeid. Het aantal dagrecreatie bezoeken is in 2013 in Flevoland licht gedaald ten opzichte van 2012 (-2%). Een groot deel van deze afname kan verklaard worden door daling van het aantal horecabezoeken (een daling die in heel Nederland zichtbaar is). Als deze categorie buiten beschouwing wordt gelaten blijkt sprake te zijn van een groei van 1,3%.

Opvallend is dat een stijging zichtbaar is in zowel de natuurgerichte openluchtrecreatie (18%; met Oostvaardersplassen en Natuurpark Lelystad als belangrijke trekkers) en het bezoek aan outdoor-bedrijven (8-10%). De laatste jaren is veel geïnvesteerd in fietsroutes, fietsknooppunten en wandelroutes. Hiermee is Flevoland beter ontsloten voor de recreant.

Er zijn echter nog voldoende kansen om te benutten. Zo kan Flevoland beter beleefbaar gemaakt worden door het verhaal van de inpoldering zichtbaarder te maken, door vernieuwende boerderijrecreatie, door meer te communiceren over de aanwezige biodiversiteit, door het beter uitdragen van Schokland als UNESCO werelderfgoed, het behouden en verbeteren van de cultuurhistorische waarde van Urk, door de overgang tussen stad en platteland te verlevendigen, etc. etc. Bedreigingen liggen in het feit dat bepaalde delen van het landelijk gebied moeilijk echt aantrekkelijk te maken zijn voor fietsers en wandelaars. Ook zijn de kernen van dorpen in Flevoland niet vanzelf interessant maar moet er wat georganiseerd worden om bezoekers te trekken en vast te houden.

2.3.7 Multifunctioneel grond- en watergebruik

De ruimte wordt in Flevoland aanmerkelijk minder schaars bevonden dan in sommige andere delen van Nederland. Zwakke punten zijn gelegen in bodemdaling, mineralen schaarste en droogte/ waterschaarste. Hieruit volgen wezenlijke bedreigingen voor de ontwikkeling van Flevoland.

2.3.8 Natuur- en milieu educatie (binnen het programma DuurzaamDoor)

Binnen Flevoland bestaan diverse initiatieven en samenwerkingsverbanden op het gebied van natuur- en milieueducatie. Het programma DuurzaamDoor Flevoland richt zich op de thema's energie, voedsel en grondstoffen. In het projectportfolio wordt onder het thema voedsel aandacht besteed aan stad-landrelaties. Hier liggen kansen om op projectniveau de programma's DuurzaamDoor en Leader elkaar te laten versterken. Daarnaast kunnen educatieve activiteiten vanzelfsprekend een onderdeel uitmaken van LEADER, gekoppeld aan andere activiteiten.

2.3.9 Bevordering sociale cohesie d.m.v. activiteiten of ontmoetingsplaatsen op het platteland

Er is sprake van een bloeiend verenigingsleven en veel bewoners zijn actief betrokken bij activiteiten in de omgeving. Een deel van de faciliteiten, zoals kerken en gemeenschapshuizen, die gerealiseerd werden ten tijde van de eerste aanbouw van woonkernen in de polders, voldoet echter niet meer aan de eisen van deze tijd of is inmiddels te groot geworden¹. Ook is er in delen van de provincie een tekort aan

¹ In de vorige LEADER-periode zijn meerdere multifunctionele accommodaties gerealiseerd om kwalitatief goede ontmoetingsplaatsen te realiseren, met name in de gemeente Noordoostpolder.

ontmoetingsplaatsen en staat de financiële ondersteuning voor faciliteiten als bibliotheek en buurthuis die (ook) een ontmoetingsfunctie hebben onder druk. Het werken aan de gezamenlijke identiteit van Flevolandse, voortbouwend op de pioniersmentaliteit, wordt als een belangrijke kans gezien.

2.3.10 Overzicht SWOT-analyse

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste sterke en zwakte punten van de sociaaleconomische situatie op het Flevolandse platteland gezien door de bril van de negen LEADER-thema's die Europees en landelijk zijn aangereikt. Voorts worden de belangrijkste kansen en bedreigingen voor de komende jaren benoemd. Vanwege het verschil in ontstaansgeschiedenis en ligging van de Flevolandse polders zijn er soms grote verschillen tussen gebiedsdelen.

Sterke punten	Zwakke punten
<ul style="list-style-type: none"> - Centrale ligging in Nederland - Beschikbare ruimte en ontwikkelingsmogelijkheden - Relatief jonge, minder vergrijsde bevolking - Economische positie en regionale ontwikkeling gemiddeld niet ongunstig - Sterke (biologische) landbouw- en visserijsector, (agro)toeristische sector en maritieme dienstverlening - Duurzame energie (met name wind) - Relatief veel mantelzorg en vrijwilligerswerk, m.n. in NOP en op Urk - Ondernemende instelling en pioniersgeest - Sterke bewonersgroepen in de kernen 	<ul style="list-style-type: none"> - Onevenwichtige economie naar aanwezige sectoren en daardoor kwetsbaar - Afhankelijkheid van werk buiten de eigen provincie (omvangrijke pendel) - (Langdurige) werkloosheid, m.n. in de steden - Ontbreken van aantrekkingskracht HBO + - Achterblijvend sociaal en emotioneel welbevinden in de steden - Minst gezonde bevolking van Nederland. Flevolandse bewegen weinig. - Weinig direct contact en zwakke relatie tussen stad en platteland - Delen van het platteland zijn door de grote afstanden moeilijk aantrekkelijk te maken - Dorpskernen niet allemaal 'vanzelf' aantrekkelijk
Kansen	Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none"> - Unieke (ontstaans)geschiedenis en cultuurhistorie - Voortgaande stedelijke ontwikkeling en bevolkingsgroei (m.n. Almere) - Belangrijke (dag)recreatieve trekpleisters - Gezondheid en bewegen in de buitenlucht benutten als vliegwiel voor versterking stad-land relatie - Veel kansen voor (verdere) versterking agrotourisme/natuurrecreatie (beter beleefbaar maken) - Veel kansen voor het versterken van het directe contact en de relatie tussen stad en platteland door aan te sluiten op de sterke economische sectoren van Flevoland (streekproducten uit de akkerbouw, vis, recreatie bij de boer, stadslandbouw, e.d.) - Verdere versterking duurzame energie (o.a. biomassa) 	<ul style="list-style-type: none"> - Vertrek van de jeugd door een gebrek aan economische en sociale ontwikkelingskansen en mogelijkheden - Isolement van ouderen door gebrek aan ontmoetingsplaatsen - Krimp(dreiging) in delen van het gebied en verminderd draagvlak voorzieningen - Sociale ontmoetingsplaatsen (kerk, buurthuis, bibliotheek, e.d.) staan onder druk door afgenomen financiële mogelijkheden - In delen van het gebied is de grens al bereikt wat betreft mantelzorg en vrijwilligerswerk

Waarom is Flevoland een LEADER-gebied?

Op basis van de SWOT-analyse, die weer gestoeld is op cijfermateriaal en de interviews, is de conclusie van de LAG dat twee van de drie indicatieve LEADER-thema's relevant zijn voor Flevoland, waardoor het gerechtvaardigd is om een aanvraag in te dienen voor het LEADER-programma:

- Stad-landrelaties die een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van het platteland – hier ligt een grote potentie;
- Minder verstedelijkte regio's met economische, ecologische en sociale innovatieve potentie wat moet blijken uit onder andere integrale samenwerkingsverbanden – Ook hier zien wij kansen voor de ontwikkeling van het platteland in Flevoland.

Het andere indicatieve thema -bevolgingskrimp, nu of in de nabije toekomst – speelt nauwelijks in Flevoland.

2.4 Krachtenveld-analyse

Het programma LEADER heeft in Flevoland al een flinke historie. Door de opeenvolgende programma's is er in Flevoland een krachtig netwerk ontstaan dat zich met de ontwikkeling van het platteland bezighoudt. Bij het vormgeven van het programma van de komende jaren hebben de vele personen en organisatie zich (weer) zeer betrokken getoond. Op de mailinglist van de LAG staan meer dan 100 organisaties (met achterban) en personen. Het netwerk is zeer veelzijdig: bewoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties, belangenvertegenwoordigers, overheden maken er deel van uit. In onderstaande tabel staan de belangrijkste partijen gecategoriseerd met hun accenten t.o.v. sociale, economische of ecologische interesses.

	Sociaal	Economie	Ecologie
Initiatiefnemers van projecten	X	X	X
Verenigingen Dorpsbelangen, bewonersgroepen	X	X	X
Stadslandbouw, Stad en Natuur	X	X	X
LTO, FAJK	X	X	
Biologische landbouw, agrarisch natuurbeheer		X	X
Toerisme Flevoland, VVV, Flevoboulevard	X	X	
Onderwijsinstellingen	X	X	X
Bedrijfskringen, Ontwikkelingsmaatschappij		X	
Zorginstellingen, Welzijn, Buurtwerk	X		
Sportpromotie, bewegen, gezondheid	X	X	
Gebiedspromotie, citymarketing		X	
Landschap, Milieufederatie, IVN, SBB, NM			X
Alles zes Flevolandse Gemeenten	X	X	X
Waterschap Zuiderzeeland		X	X
Provincie Flevoland	X	X	X

3 Strategische focus: stad-land, sociale innovatie en (agro)toeristische infrastructuur

Uitgangspunten voor het bepalen van de focus

Het LEADER-programma is breed van opzet omdat plattelandontwikkeling in verschillende delen van Europa vraagt om diverse oplossingen voor uiteenlopende problematieken. Om de middelen van LEADER 3 effectief te benutten is een beperking van het aantal inhoudelijke thema's en een duidelijke strategische focus nodig. Bij het bepalen van deze focus hebben we in Flevoland de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De strategie sluit aan op thema's die voor Flevoland objectief relevant zijn. Hiertoe is een SWOT-analyse uitgevoerd op basis van cijfers en gesprekken.
- LEADER-thema's waaraan via andere sporen en programma's al veel gewerkt wordt in Flevoland, worden niet ook nadrukkelijk door LEADER bediend.
- De strategie sluit aan op de vraag en behoefte van de Flevolandse samenleving (bottom-up). De Flevolandse gebiedspartijen hebben daarom een doorslaggevende stem gehad in de keuze van de thema's waarmee gewerkt wordt aan de sociaaleconomische ontwikkeling van Flevoland. De gekozen strategie sluit aan op thema's die zij als urgent beleven en kansrijk achten.
- De strategie sluit tegelijkertijd aan op de beleidsprioriteiten van gemeenten, mede met het oog op het kunnen verkrijgen van cofinanciering door overheden.
- De thema's waaraan gewerkt wordt, hangen met elkaar samen en kunnen elkaar versterken en verrijken.

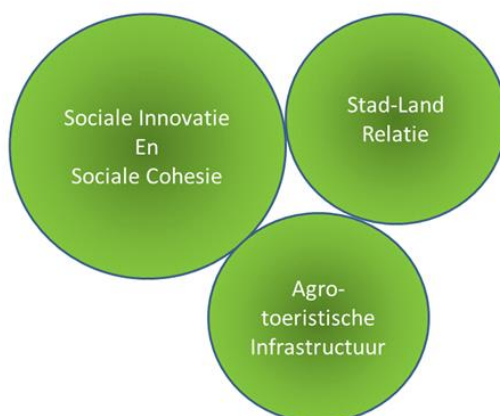
Focus op drie thema's

Op basis van bovenstaande uitgangspunten is een *preselectie* gemaakt van de volgende drie thema's:
1 – Minder verstedelijkte regio's met economische, ecologische en sociale innovatieve potentie wat moet blijken uit onder andere integrale samenwerkingsverbanden. Met het accent op sociale innovatie en sociale cohesie.

2 – Stad-land relaties die een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van het platteland.

3 - Het versterken van de (agro)toeristische infrastructuur.

Deze preselectie is besproken tijdens de eerste werksessie met de lokale gemeenschap. Meer dan 90% van de aanwezigen onderschreef deze keuze.

Figuur: Strategische focus LEADER 3

Overkoepelend doel LEADER Flevoland

De overkoepelende doelstelling van het LEADER-programma Flevoland 2015-2020 is om het platteland van de provincie Flevoland duurzaam te ontwikkelen door bottom-up initiatieven te stimuleren die zich richten op economische, ecologische en sociale innovatie. Accenten daarbij zijn versterking van de sociale cohesie en van samenwerkingsrelaties tussen uiteenlopende gebiedspartijen, versterking van stad-landrelaties en versterking van de (agro)toeristische infrastructuur.

In onderstaande paragrafen wordt per thema aangegeven wat de belangrijkste doelen en subdoelen zijn. De subdoelen zijn door de lokale gemeenschap aangereikt tijdens de bottom-up sessies in het najaar van 2014.

3.1 Sociale innovatie en sociale cohesie

Hoofddoel: behoud en versterking van de sociale cohesie d.m.v. sociale innovatie

Gebiedspartijen in Flevoland zien de kracht van sociale samenhang – mensen die het samen maken – als de kern van het LEADER-gedachtengoed. Met dit als uitgangspunt stellen de gebiedspartijen zich voor de LEADER 3-periode tot doel om de sociale cohesie in Flevoland te behouden en te versterken: sociaal en emotioneel welbevinden, participatie in de samenleving, saamhorigheid, identiteit, e.d.

Niet alleen door in te zetten op traditionele en effectief gebleken benaderingen, zoals het organiseren van evenementen of ontmoetingsplaatsen in gebieden waar daar een tekort aan is, maar vooral door het ontwikkelen en ondersteunen van vernieuwende initiatieven. Door sociale innovatie met andere woorden. Het gaat daarbij om het stimuleren van nieuwe vormen van (georganiseerde) maatschappelijke betrokkenheid (ontmoeting, meedoen, bijdragen en erbij horen). Deze sociale innovatie kan zich richten op allerlei doelgroepen, waarbij met name jeugd, ouderen en Flevolandse die in een sociaal of emotioneel isolement verkeren als aandachtsgroepen genoemd zijn. Ten slotte gaat de voorkeur uit naar bottom-up initiatieven die, vanuit een innovatieperspectief gezien, op te schalen zijn en op termijn massa (structuurversterking) kunnen opleveren.

Het gecombineerde thema sociale innovatie en sociale cohesie gaat over de sociale component van plattelandontwikkeling: Meedoen, verantwoordelijkheid nemen, samenwerking en eigen creativiteit van mensen vormen van oudsher de kern van LEADER. De laatste jaren is daar ook in andere contexten onder de noemer van de participatiesamenleving of de energieke samenleving steeds meer aandacht voor. Flevolandse zijn op verschillende plaatsen al bezig met allerlei bottom-up initiatieven. Participatie en het zoeken naar nieuwe vormen daarvan speelt breed: in de zorg, in de groene leefomgeving en in het omzien naar elkaar. Gemeenten willen deze initiatieven op de juiste manier ondersteunen om ze verder tot bloei te laten komen en om te voorkomen dat inwoners op den duur 'overvraagd' worden. Met name transities in zorg en welzijn en opgaven in het beheer van de leefomgeving vragen in de toekomst om toenemende inzet van burgers. Organisaties in het maatschappelijk middenveld en bedrijven spelen ook een rol, en zouden dat in de toekomst meer dan nu kunnen doen. Bijvoorbeeld door het vormen van coöperaties waarin verschillende partijen samen handen en voeten geven aan de participatiemaatschappij.

3.1.1 Subdoelen voor het thema Sociale innovatie en sociale cohesie

De LAG richt zich in de komende LEADER-periode op de volgende subdoelen met betrekking tot sociale innovatie en sociale cohesie:

- Het bij elkaar brengen van *jong en oud* in Flevoland, leidend tot meer sociale dynamiek in de regio.
- Het verder ontwikkelen en verkennen van de kansen die de combinatie van meer *groen/natuur, bewegen* en samenzijn biedt, voor een betere gezondheid en voor een sterke sociale cohesie.

- Een bijdrage leveren aan het bottom up vormgeven van de *transitie van de zorg* in Flevoland, formeel en informeel.
- Zorgen voor goede verbindingen voor een *optimale mobiliteit*, zowel ten behoeve voor de economie als voor het voorkomen van eenzaamheid door isolatie.
- Het ondersteunen van Flevolandse burgers bij het ontwikkelen van hun ondernemerschap. Sociale innovatie vraagt om nieuwe '*ondernemende*' vormen van burgerschap.

3.2 Stad-land relaties die een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van het platteland

Hoofddoel: ontwikkeling van het platteland in de nabijheid van de stad door de stedeling meer bewust te maken van het ommeland.

Gebiedspartijen in Flevoland stellen zich tot doel om de verbinding tussen stad en platteland te ontwikkelen en versterken. Flevoland is van oudsher een provincie met een sterke agrarische signatuur. Het karakter van de landbouw is modern, grootschalig en hoogtechnologisch met bedrijven die vooral gericht zijn op de mondiale markt en veel minder op de eigen regio. Meer recent heeft Flevoland zich ontwikkeld als provincie met enkele omvangrijke stedelijke centra als Almere en Lelystad met een gerichtheid op de Randstad. De plattelandsontwikkeling en de stedelijke ontwikkeling in Flevoland zijn sterk gescheiden geweest. Stad en platteland kunnen echter van elkaar profiteren, en elkaars zwakke punten compenseren, wanneer meer en sterkere verbindingen tussen stad en platteland ontstaan. Dit geldt zowel in fysieke als sociale zin. Sterkere relaties tussen stad en platteland zijn denkbaar in vele vormen en dragen bij aan een sterkere Flevolandse identiteit, aan de ontwikkeling van sociale innovaties, aan een veelzijdige en (veer)krachtige regionale economie en een levendig platteland in het bijzonder.

De concrete relatie tussen stad en land, en daarmee de waarde die stad en land voor elkaar vertegenwoordigen, kan in Flevoland nog op vele manieren verstevigd worden. Bijvoorbeeld door het organiseren van korte ketens tussen producent en consument (verse, regionale kwaliteitsproducten met een verhaal), het verbreden van het regionale aanbod aan producten en diensten door agrariërs (bijvoorbeeld zorglandbouw, kinderopvang), en het stimuleren van de stads- of dorpsbewoner om deze diensten en producten af te nemen en het agrarisch gebied in te gaan (via ommetjes rondom de kernen, open boerderijdagen, boerderijwinkels, plukdagen, agrarisch natuur- en landschapsbeheer door vrijwilligers).

3.2.1 Subdoelen voor het thema Stad-Land relaties

De LAG richt zich in de komende LEADER-periode op de volgende subdoelen met betrekking tot de versterking van de relatie tussen stad en platteland in Flevoland:

- Het vergroten van de *belevingswaarde* van Flevolandse platteland. Het platteland moet rust bieden, maar er is tegelijkertijd meer behoefte aan afwisseling en bedrijvigheid.
- Het wederkerig versterken van de *relatie tussen agrariërs en burgers*: de dorping/stedeling moet zich meer betrokken voelen bij landbouw (voedsel) en natuur en de boer moet meer op zoek naar de stedeling.
- Het manifest maken van de *economische, sociale en ecologische meerwaarde* van sterke stad-land relaties. Voor de boer gaat het bijvoorbeeld om nieuwe afzetkanalen en waarde creatie. Voor de burger gaat het om authenticiteit, identiteit, gezondheid, dagbesteding, werkgelegenheid.
- Het zoeken naar *nieuwe functies* voor lege opstallen op het platteland.

3.3 Het versterken van de (agro)toeristische infrastructuur

Hoofddoel: versterken van recreatie op het platteland

Gebiedspartijen in Flevoland stellen zich tot doel om het (agro)toerisme, als belangrijke economische pijler voor Flevoland, verder te ontwikkelen en versterken. Flevoland biedt ruimte en nog volop kansen om haar unieke historie en kwaliteiten vanuit toeristisch-recreatief perspectief beter te benutten. Versterken van de agrotouristische infrastructuur richt zich zowel op de Flevolandse zelf, en sluit dan aan bij het versterken van de relatie stad-platteland en sociale innovaties op bijvoorbeeld het gebied van gezondheid en bewegen, als op recreanten en toeristen van buiten Flevoland om bij te dragen aan verbreding van de economische basis van de regionale economie.

In Flevoland is de laatste jaren, ook in het kader van vorige Leader-programma's al veel geïnvesteerd in versterking van het toeristische aanbod. Desondanks liggen er nog voldoende mogelijkheden om verder te benutten, zowel op cultuurhistorisch gebied als waar het natuurrecreatie betreft, voor bewoners van Flevoland zelf en voor nationale en internationale recreanten. Flevoland kent al allerlei attracties waar meer 'uitgehaald' kan worden, zoals Schokland, Urk, de randmeren, Waterloopbos, Land Art, Infocentrum Windmolens NOP, het Pieperpad, Oostvaarderplassen en Hollandse Hout. Uit voorgaande Leader-perioden is geleerd dat het voor het in stand houden van voorzieningen helpt, als er een verdienmodel mee gemoeid is.

3.3.1 Subdoelen voor het thema Versterking van de (agro)toeristische infrastructuur

De LAG richt zich in de komende LEADER-periode op de volgende opgaven met betrekking tot de versterking van de agrotouristische infrastructuur in Flevoland:

- Het *bekender* maken van de vele toeristische mogelijkheden op het platteland van Flevoland.
- Het zichtbaarder maken van het *verhaal van de inpoldering* als 'unique selling point' voor Flevoland (versterking van het merk 'New Land'). Het gaat bijvoorbeeld om zichtbaar maken dat men zich onder de zeespiegel bevindt, de archeologie van de zeebodem (opgraving van wrakken e.d.), etc.
- Het toegankelijker en *beleefbaarder maken van natuur* (klimmen, graven, bush camping, recreatie in het donker).
- Het *meer uitnodigend maken van de agrarische sector* en het boerenbedrijf voor bezoekers, zodat recreanten er de authenticiteit & beleving vinden die zij zoeken en de agrarische sector wint aan legitimiteit en een bredere economische basis krijgt.
- Het verbeteren van de *toeristische voorzieningen* op het platteland en in dorpen, zodat kernen aantrekkelijker worden voor toeristen. Bijvoorbeeld goede pleisterplaatsen voor passanten op het platteland.
- Behouden en versterken van *cultuurhistorische waarden*.
- Het leggen van verbanden tussen toeristische mogelijkheden in Flevoland. Het ontwikkelen van *dagarrangementen* voor een toeristisch totaalaanbod.
- Het *verleiden* en verlokken van de vele (internationale) toeristen in 'de *achtertuint*' van Flevoland (Amsterdam, Veluwe) om de provincie te bezoeken.
- *Betere toeristische infrastructuur tussen stad en platteland*.

3.4 Samenhang tussen de prioritaire thema's

Uit bovenstaande beschrijving van de strategische prioriteiten blijkt dat er directe en vanzelfsprekende raakvlakken zijn tussen gekozen thema's. Zo hebben initiatieven die bijdragen aan een sterkere stad-landverbinding, zoals ommetjes, streekmarkten en boerderijdagen vaak ook een duidelijke recreatieve/toeristische waarde. En is sociale innovatie noodzakelijk om een deel van de agrotouristische impuls te realiseren. Bijvoorbeeld in de zin van samenwerking tussen verschillende aanbieders, ontwikkeling van

nieuwe verdienmodellen, het gebruik van social media etc. Tegelijkertijd kunnen nieuwe functies op het raakvlak stad-land weer bijdragen aan sociale innovatie, bijvoorbeeld als er nieuw zorg- of sportaanbod ontwikkeld wordt op de boerderij of als er kansen ontstaan voor nieuwe ontmoetingen in de stadsboomgaard. Op deze wijze kunnen initiatieven in de drie sporen elkaar versterken en gezamenlijk leiden tot bestendige resultaten.

Overkoepelend motto voor uitvoering in de LEADER3- periode in alle sporen is ‘aangehaakt nieuw’. De LAG zoekt naar innovatie op de drie thema’s, maar wil daarbij optimaal gebruik maken van de structuren, fondsen, faciliteiten en initiatieven die er al zijn in Flevoland. Voor het bereiken van vernieuwing is het niet altijd nodig iets volledig nieuws te creëren, soms volstaat het anders benutten van het bestaande.

3.5 Overzicht doelstellingen LOS Flevoland

Hoofddoelstelling			
De overkoepelende doelstelling van het LEADER-programma Flevoland 2015-2020 is om het platteland van de provincie Flevoland duurzaam te ontwikkelen door bottom-up initiatieven te stimuleren die zich richten op economische, ecologische en sociale innovatie. Accenten daarbij zijn versterking van de sociale cohesie, versterking van stad-landrelaties en versterking van de (agro)toeristische infrastructuur.			
Thema	Outputdoelstelling	Outcomedoelstelling	Hoe meten?
Sociale innovatie en sociale cohesie	Aantal initiatieven uit de samenleving die bijdragen aan themadoel: minimaal 7	In 2020 zijn er minimaal zeven initiatieven gerealiseerd die een positieve bijdrage hebben geleverd aan behoud en versterking van de sociale cohesie d.m.v. sociale innovatie. Dat blijkt uit: <ul style="list-style-type: none"> - Bij elkaar brengen jong en oud. - Nieuwe combinatie bewegen in het groen. - Bottom-up vormgeven transitie in de zorg. - Optimale mobiliteit ter voorkoming eenzaamheid. - Nieuwe ondernemende vormen van burgerschap. 	Interviews Project-rapportages Vergelijken met SWOT-analyse 2014
Stad-Land relaties	Aantal initiatieven uit de samenleving die bijdragen aan themadoel: minimaal 7	In 2020 zijn er minimaal zeven initiatieven gerealiseerd die een positieve bijdrage hebben geleverd aan de ontwikkeling van het platteland in de nabijheid van de stad door de stedeling meer bewust te maken van het ommeland. Dat blijkt uit: <ul style="list-style-type: none"> - Vergroten belevingswaarde platteland. - Versterken relatie agrariër-burger. - Manifest maken economische, sociale en ecologische meerwaarde platteland. - Nieuwe functies lege gebouwen platteland. 	Interviews Projectrapportages Vergelijken met SWOT-analyse 2014
(Agro)toeris	Aantal initiatieven	In 2020 zijn er minimaal zeven initiatieven	Interviews

<p>-tische infra- structuur</p>	<p>uit de samenleving die bijdragen aan themadoel: minimaal 7</p>	<p>gerealiseerd die een positieve bijdrage hebben geleverd aan de versterking van recreatie op het platteland.</p> <p>Dat blijkt uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bekender maken toeristische mogelijkheden. - Zichtbaarder maken inpolderingsverhaal. - Beleefbaarder maken van natuur. - Boerenbedrijf meer uitnodigend maken. - Betere toeristische voorzieningen op platteland. - Versterken cultuurhistorische waarden. - Ontwikkelen arrangementen. - Verleiden van toeristen uit de 'achtertuin'. - Toeristische infrastructuur tussen stad en platteland. 	<p>Projectrapportages</p> <p>Vergelijken met SWOT-analyse 2014</p>
---	---	---	--

4 Activiteitenplan

In dit hoofdstuk worden de activiteiten beschreven, die ondernomen worden om een bijdrage te leveren aan de doelen en subdoelen van de strategie.

4.1 Voorbereiding van de LOS

De voorbereiding van de LOS is reeds ingezet in de zomer van 2014. De provincie Flevoland heeft een adviesbureau ingeschakeld om te verkennen welke inhoudelijke focus in deze LEADER-periode gewenst is. Het bureau heeft verkennende gesprekken gevoerd met alle overheden en enkele maatschappelijke organisaties en een SWOT-analyse uitgevoerd. In het najaar van 2014 zijn twee goedbezochte workshops georganiseerd om de gebiedspartijen de gelegenheid te geven hun inbreng te leveren voor de inhoud van het programma en voor de organisatie-opzet. Het bureau heeft de concept-LOS opgesteld en de opmerkingen van de kerngroep verwerkt. Zie ook de procesbeschrijving in hoofdstuk 1. Financiering heeft plaatsgevonden door de provincie.

4.2 Uitvoering van projecten

De belangrijkste taak van de LAG is om er voor te zorgen dat er projecten uit de samenleving worden geïnitieerd en uitgevoerd worden die een bijdrage leveren aan de doelen en subdoelen voor LEADER Flevoland, zoals geformuleerd in hoofdstuk 3 Strategie.

Door het grote succes van de vorige LEADER periodes is dit programma bij de betrokken bevolking van Flevoland zeer bekend. Veel is bottom up gerealiseerd en het enthousiasme is zo groot bij vele vrijwilligers in allerlei organisaties, om ook dit nieuwe LEADER programma in te zetten voor de bouw van een leefbare gemeenschap in de toch nog jonge provincie Flevoland. Het motto "Alleen ga je sneller maar Samen kom je verder" is in de opbouw altijd al het vertrekpunt geweest!

We denken aan (minimaal) zeven projecten per thema:

- behoud en versterking van de sociale cohesie d.m.v. sociale innovatie
- ontwikkeling van het platteland in de nabijheid van de stad door de stedeling meer bewust te maken van het ommeland
- versterking van recreatie op het platteland

Hiertoe worden in grote lijnen de volgende activiteiten uitgevoerd:

- De LAG zal diverse presentaties verzorgen op vergaderingen/netwerkbijeenkomsten van dorpsbelangen en andere verenigingen en zelf samenkomsten organiseren (waar de organisatiegraad niet voldoende is) om de burgers te enthousiasmeren en te wijzen op de mogelijkheden.
- De LAG leden zullen als ambassadeurs ook in de verschillende eigen organisaties LEADER voor het voetlicht brengen.
- Alle secretariaten van dorpsbelangen en andere verenigingen worden door de LAG geïnformeerd over het LEADER programma. In Flevoland zijn het vooral deze organisaties die in de dorpen en omstreken een grote rol spelen in de opbouw van de samenleving. Ook fungeren zij vaak als aanjager van bottom up projecten.
- Eerste intake van projectideeën door gemeentelijk medewerkers.
- Lichte ondersteuning bij het opstellen van projectaanvragen (ontwikkelen handboek en projectformat, advies aan projectaanvragers) door LAG-leden, LAG-secretariaat en/of gemeente.
- Selectie van projectvoorstellen in de LAG.

Lokale Actie Groep Flevoland

- Advies van de LAG aan het College van GS om projectsubsidies te beschikken.
- Advies aan projectuitvoerders om, waar zinvol, samen te werken met andere projecten (LAG-secretariaat).
- Inrichten en onderhouden van een eenvoudige website over het LEADER-programma (LAG-secretariaat).
- Optreden als ambassadeur voor het LEADER-gedachtegoed en communicatie over LEADER—activiteiten (LAG)
- Toetsing, administratie en hulp bij rapportage en eindverantwoording (RVO.nl).
- Tussentijdse en eind (beleids)evaluatie (LAG).

Financiering uit submaatregel 2.

4.3 Samenwerking met andere gebieden

Zoals toegelicht in de strategie in hoofdstuk 2 heeft Flevoland ervoor gekozen om deze periode de focus te leggen op de ontwikkeling van netwerken en projecten binnen Flevoland. Vooralsnog wordt niet ingezet op samenwerking met andere gebieden. De LAG sluit echter niet uit dat er in de komende jaren alsnog samenwerkingsprojecten met andere gebieden worden uitgevoerd.

4.4 Deskundigheidsbevordering

Om tot goede projecten te komen wordt veel aandacht besteed aan begeleiding bij de projectaanvraag. Gemeentelijke subsidie-adviseurs verzorgen de eerste intake en geven advies over de op te stellen projectaanvraag. Ook worden schriftelijke hulpmiddelen vervaardigd, zoals een handboek en een projectformat om de aanvragers te ondersteunen.

In een vroegtijdig stadium wordt ook getracht om waar nodig projectteams samen te laten werken of projectteams elkaar te laten versterken, al dan niet tijdelijk, om tot een goede projectaanvraag en projectuitvoering te komen.

Eén of twee maal per jaar wordt een bijeenkomst georganiseerd voor alle betrokkenen bij LEADER-Flevoland waar uitwisseling van ervaringen centraal zal staan.

Financiering uit submaatregel 4.

4.5 Bestuur en organisatie LAG

Lokale Ontwikkelingsstrategie

De eerste activiteit van de LAG (in oprichting) is om de concept-LOS aan het college van GS aan te bieden om deze in te dienen bij de landelijke selectiecommissie. De LAG zal vervolgens de adviezen van de selectiecommissie verwerken, zodat het college van GS de definitieve LOS kan vaststellen.

LAG-secretariaat

De LAG stelt een LAG-secretariaat aan voor het verslagleggen van de vergaderingen, het verzorgen van de communicatie met betrokkenen uit het LEADER-gebied en het adviseren van projectaanvragers en uitvoerders.

LAG-vergaderingen

De LAG-vergaderingen hebben tot doel om de algemene voortgang van het LEADER-programma te bespreken, projectaanvragen te beoordelen en te selecteren, advies over deze projecten aan GS te formuleren en de monitoring en evaluatie van LEADER te organiseren. De LAG komt, naar behoefte, ongeveer 1x per 2 maanden bijeen m.u.v. de zomervakantie. In totaal vergadert de LAG circa 5x per jaar. Als de LEADER-uitvoering op gang is gekomen zal de frequentie mogelijk lager kunnen zijn.

Financiering uit submaatregel 4.

4.6 Communicatie

De LAG draagt zorg voor goede communicatie over het programma en de uitvoeringsprojecten. Doelen van de communicatie zijn:

- Potentiële projectindieners wijzen op de mogelijkheden van het programma.

- Projectindieners helpen een goede aanvraag in te dienen m.b.v. een handboek en een projectformat.
- Bevorderen van samenwerking tussen de projecten (waar zinvol).
- Algemeen publiek, politiek en bestuur op de hoogte brengen van de resultaten van het programma.

Praktische uitvoering van communicatie-activiteiten ligt bij het LAG-secretariaat en bestaat uit:

- Bekend maken van de start van het programma. Wijzen op mogelijkheid om projecten in te dienen. Per gemeente wordt een voorlichtingsbijeenkomst georganiseerd in samenwerking met de gemeente over de openstelling van LEADER, informatie over wie gebruik kan maken van LEADER en hoe het indienen van een aanvraag werkt. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van de maatschappelijke organisaties als communicatiekanaal voor het werven van projectideeën. De organisaties worden natuurlijk ook betrokken en uitgenodigd bij de bijeenkomst in hun gemeente. De leden van de LAG zijn de ambassadeurs voor LEADER en worden ook gevraagd inzet te tonen in de werving van ideeën.
- Het LAG-secretariaat speelt een belangrijke rol spelen in de opzet van goede communicatie, bijvoorbeeld door het uitdragen van good practices (in pers en PR)
- Ontwikkelen en verspreiden van een LEADER-handboek.
- Ontwikkelen en verspreiden van een LEADER-projectformat.
- Ontwikkelen en onderhouden van een website voor LEADER Flevoland. Hier zijn straks alle relevante documenten te vinden (LOS, handboek, projectformat) en alle projectvoorstellen en (tussentijdse) verslagen. De site biedt ook een 'etalage', waar mensen hun projectideeën en projectvoorstellen kunnen delen en waar een plek is om vraag naar en aanbod van Leader-expertise bij elkaar te brengen. Bijvoorbeeld mensen die ervaring hebben met Leader-verantwoording en anderen wel willen helpen.
- Verzorgen van een e-mail-nieuwsbrief.
- 1 of 2 keer per jaar een bijeenkomst voor uitwisseling van ervaringen.

Naast de communicatie met de primaire doelgroep zal er ook aandacht zijn voor het bekend maken bij een breder publiek van de (resultaten van de) projecten via de (social) media.

Financiering uit submaatregel 4.

4.7 Administratie

RVO.nl (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland) zal alle administratie verzorgen die nodig is voor LEADER Flevoland: financiële administratie, dossiervorming en –beheer, handhaving reglement.

Financiering door de provincie (POP)

4.8 Planning

Activiteit	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vorbereiding LOS								
Werving en selectie projecten								
Uitvoering projecten								
Deskundigheidsbevordering								
Communicatie								
Administratieve afwikkeling								

5 Organisatie

Dit hoofdstuk behandelt de rol en positie van de verschillende onderdelen van de organisatie van het LEADER-programma in Flevoland:

- De Lokale Actie Groep.
- Het LAG-secretariaat.
- Gemeenten en provincie.
- RVO.nl

5.1 Positie, taken en bevoegdheden LAG

Bij de uitvoering van het LEADER-programma stelt de Europese Commissie als voorwaarde dat er een Lokale Actie Groep (LAG) wordt ingesteld. De LAG is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Lokale Ontwikkelingsstrategie.

De hoofdtaak van de LAG is zorg te dragen voor de coördinatie van de uitvoering van projecten die passen binnen de Lokale Ontwikkelingsstrategie.

Daaruit vloeien de volgende taken voort:

- het indienen bij GS van de concept Ontwikkelingsstrategie;
- het beoordelen van de ingediende projecten;
- het inhoudelijk bijsturen van projecten;
- het stimuleren van en uitnodigen tot nieuwe projecten;
- het rekening houden met de afstemming van projecten met andere programma's;
- het tussentijds evalueren van het Ontwikkelingsplan en het zo nodig bijstellen;
- het verzorgen van voorlichting en PR over LEADER in Flevoland.

De LAG zal, na vaststelling van de Lokale Ontwikkelingsstrategie, formeel door het college van GS worden geïnstalleerd en heeft dan de feitelijke bevoegdheid om beslissingen over projecten te nemen. De formele bevoegdheid om beslissingen te nemen over projecten blijft bij het college van GS. De LAG adviseert GS over de te nemen besluiten over de projecten. Uitgangspunt is dat het college van GS de adviezen van de LAG opvolgt, tenzij zwaarwegende belangen zich hiertegen verzetten. RvO treedt op als administratief en betaalorgaan. De precieze taken van RVO zijn momenteel nog niet bekend.

De LAG wordt ingesteld voor de periode waarin het POP3 loopt (2015 t/m 2020). De voorzitter treedt op als vertegenwoordiger van de LAG.

5.2 Profiel en samenstelling LAG

De LAG moet voldoen aan de voorwaarden zoals deze door de Europese Commissie zijn aangegeven in de verordening: ten minste 50% van de groep is afkomstig vanuit de sociaaleconomische partners en andere vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld, zoals landbouwers, plattelandsvrouwen, jongeren en hun verenigingen.

Ruim voor de start van het LEADER3-proces is in Flevoland de vorige LAG opgeheven. Een belangrijke reden was, dat daarmee veel ruimte voor vernieuwing ontstond. De nu voorliggende Lokale Ontwikkelingsstrategie kon daarmee opgesteld worden zonder dat, ongewild en onbedoeld, belangen van organisaties die vertegenwoordigd waren in de (vorige) LAG een rol zouden spelen bij de totstandkoming van de nieuwe LOS. Deze keuze heeft er ook voor gezorgd dat de beslissing om deel te (willen) nemen aan

de nieuwe LAG voor geen enkele partij een automatisme was, dat voortvloeide uit eerdere deelname. Alle partijen, zowel overheden als maatschappelijke organisaties, zijn pas bevraagd op hun bereidheid tot deelname in de LAG nadat de contouren van de nieuwe LOS en de nieuwe LEADER-organisatie en – werkwijze zichtbaar werden. Tot die tijd hebben alle betrokken partijen, inclusief de overheden vertegenwoordigd in de kerngroep die het proces van totstandkoming van de LOS hebben begeleid, hun handen vrij gehouden. Het proces is derhalve zo vormgegeven dat de werving van leden voor de LAG uitdrukkelijk heeft plaatsgevonden binnen de context van de nieuwe LOS. De bereidheid om deel te nemen in de nieuwe LAG kan dan ook gezien worden als een duidelijke instemming met en commitment voor de uitvoering van de LOS.

Uitgangspunten voor en competenties van de LAG

Op basis van de nieuw ontwikkelde LEADER-strategie zijn de volgende uitgangspunten en benodigde competenties gehanteerd voor de samenstelling van de LAG.

- de leden zijn in het LEADER-gebied zelf gevestigd;
- de leden hebben een brede belangstelling voor plattelandsontwikkeling;
- de leden hebben een inhoudelijke verbinding met één of meer van de gekozen thema's/doelen (sociale cohesie, stad-landrelaties, plattelandsrecreatie) en er is gestreefd naar een samenstelling die een evenwichtige afspiegeling is van het Flevolandse (midden)veld gezien vanuit de drie thema's;
- de leden hebben een draagvlak bij hun achterban en beschikken over zoveel mogelijk mandaat;
- de leden hebben een uitgebreid netwerk binnen de provincie om zo samenwerking met andere partners en programma's te stimuleren;
- de leden hebben kennis van en zijn betrokken bij de regio;
- de leden hebben communicatieve en verbindende eigenschappen;
- de organisatie is herkenbaar voor de regio;
- gestreefd wordt naar diversiteit in man/vrouw, leeftijd en geografische herkomst binnen de provincie.

Werving leden LAG

Bij de druk bezochte sessies in het najaar van 2014 is iedereen opgeroepen na te denken over kandidaten voor de LAG op basis van de hierboven beschreven competenties. Vanuit de lokale gemeenschap hebben zich enkele kandidaten gemeld, die uiteindelijk allen in de LAG zijn opgenomen. Vervolgens is gekeken welke competenties en achtergronden nog ontbraken bij de LAG-kandidaten en zijn gericht nog enkele kandidaten aangezocht.

De LAG staat onder voorzitterschap van een onafhankelijke voorzitter (zonder stemrecht) en heeft onderstaande samenstelling. Per organisatie neemt één vertegenwoordiger zitting in de LAG.

<i>Naam organisatie</i>	<i>Naam LAG-lid</i>	<i>Thema's</i>	<i>Leeftijd</i>	<i>Organisatie</i>	<i>m/v</i>
Onafhankelijk voorzitter	Gert Jan van Tilburg	Alle	65+	Privé-persoon	m
Landschapsbeheer	Geert Gielen	Alle	45-55	Stichting	m
LTO Oostelijk Flevoland	Henk Noome	Alle	45-55	Vereniging	m
Toerisme Flevoland	Rinkje Tromp	Recreatie	45-55	BV	v
Centrum Maatschappelijke Ontwikkeling	Peter de Vreede	Sociale cohesie	55-65	Stichting	m
Secretaris Dorpsbelangen	Rolande Kempenaar	Sociale cohesie	45-55	Vereniging	v
Tien Dorpen	Jan Swart	Sociale cohesie	45-55	Vereniging	m
Stichting Urk Promotie	Fokke Hoekstra	Recreatie	45-55	Stichting	m
Jongeren 19 nu	Arjan Vaandrager	Sociale cohesie	20-35	Vereniging	m
FlevOnice	Kirsten Pinkster	Recreatie	35-45	BV	v
Gemeente Almere	Jan Kuit	Alle	45-55	Gemeente	m

Gemeente Dronten	Rob Tax	Alle	45-55	Gemeente	m
Gemeente Lelystad	Sjoerd Vonk	Alle	45-55	Gemeente	m
Gemeente Noordoostpolder	Ineke Cornelissen	Alle	45-55	Gemeente	v
Gemeente Urk	Gerard van der Woude	Alle	55-65	Gemeente	m
Gemeente Zeewolde	Jan Nieuwenhuis	Alle	45-55	Gemeente	m
Provincie Flevoland	Andreas Vlasman	Alle	45-55	Provincie	m

De LAG heeft 17 leden, waarvan 10 namens private organisaties (59%) en 7 namens overheden (41%).

In de op deze wijze samengestelde LAG keren enkele voormalige LAG-leden terug. Daarmee is geborgd dat er, naast vernieuwing, ook voldoende ervaring met LEADER en het functioneren als LAG beschikbaar is.

5.3 Organisatie van de uitvoering

Lokale Actiegroep (LAG)

De LAG vervult een spilfunctie bij het faciliteren van het LEADER-proces waarvan maatschappelijke partijen en lokale overheden in Flevoland de drager zijn. De LAG moedigt de Flevolandse samenleving aan om projecten in te dienen, beoordeelt en selecteert de projectaanvragen en geeft advies aan het college van GS om subsidies te beschikken.

LAG-secretariaat

De LAG wordt ondersteund door het LAG-secretariaat dat de volgende taken heeft:

- Voorbereiding van de LAG-vergaderingen, i.s.m. de voorzitter.
- Verzorgen van de vergaderstukken voor de LAG
- Verslaglegging vergaderingen
- Communicatieve activiteiten richting projectaanvragers en –uitvoerders
- Contact met RVO.nl over de administratie.

Het LAG-secretariaat wordt ondergebracht bij de Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland. De Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland heeft veel ervaring met het begeleiden van vergelijkbare programma's en heeft diverse relevante inhoudelijke expertise in huis. Eerst verantwoordelijke voor het LAG-secretariaat is Rudi Tuijn, medewerker van de Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland.

De rol van de Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland is het verzorgen van de secretariële backoffice en communicatie vanuit de LAG richting samenleving. Daarnaast kan de Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland haar projectleiders inzetten voor keukentafelgesprekken en het begeleiden van projectaanvragen.

Namens Toerisme Flevoland zit Rinkje Tromp in de LAG. Omdat Toerisme Flevoland een onderdeel is van de Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland, zullen personen en functies van LAG-secretariaat en LAG-lid strikt gescheiden worden.

Gemeenten

De gemeentelijke subsidie-adviseurs spelen een belangrijke rol bij de eerste intake. Vanuit hun ervaring met subsidietrajecten kunnen zij de project-aanvragers adequaat adviseren over hun aanvraag. Omdat in de meeste gevallen de gemeente bereid zal moeten zijn het project te cofinancieren, kan de gemeentelijke (subsidie)adviseur eveneens een eerste inschatting geven van de kansrijkheid van het project (in de oorspronkelijke vorm).

RVO.nl

Tussen de provincies en RVO.nl zijn afspraken gemaakt over de ondersteuning bij het POP3, waar LEADER3 deel van uitmaakt. RVO.nl zal financiële en administratieve taken voor LEADER3 op zich nemen en de provincie Flevoland neemt de kosten daarvoor voor haar rekening.

6 Financiering

In dit hoofdstuk worden de financiële aspecten van het LEADER-programma beschreven. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de verschillende submaatregelen.

Subsidiebedrag EU

De EU stelt in totaal € 3 miljoen beschikbaar voor het LEADER-gebied Flevoland.

Submaatregel 1 – Voorbereidingskosten

Deze kosten bestaan uit de inhuur van het bureau dat het proces en het opstellen van de LOS heeft ondersteund (Bureau ZET) en de organisatie van de workshops met de lokale gemeenschap in het najaar van 2014. De provincie heeft deze kosten voor haar rekening genomen, zodat dit niet in mindering wordt gebracht op het beschikbare budget voor de uitvoering van de projecten.

Submaatregel 2 – Uitvoering projecten (2015 t/m 2020):

- EU (POP3) stelt max. € 3 miljoen beschikbaar minus overige kosten die ten laste van de EU komen (50% LAG-secretariaat = € 96.000). Voor de projecten is beschikbaar aan EU-middelen: € 2.904.000. De EU-bijdrage is maximaal 30% van het totale budget voor de projecten gedurende het programma. Per individueel project mogen de cofinancieringspercentages afwijken.
- Bij de output-doelen (paragraaf 3.5) is geformuleerd dat bij elk van de drie thema's gestreefd wordt naar minimaal zeven projecten. Uitgaande van een maximale bijdrage van de EU van € 100.000 per project, betekent dit dat er voldoende ruimte is voor de Flevolandse samenleving om bottom-up tot een andere verdeling van projecten over de thema's te komen.
- De lokale overheden (gemeenten + provincie + waterschap) dienen minimaal 30% van het totale programmabudget bij te dragen (cofinanciering overheden). Voor het projectendeel betekent dit € 2.904.000. Uit de intentieverklaringen in de bijlagen blijkt dat zij de intentie hebben om bij te dragen aan deze cofinanciering. Na vaststelling van de LOS, zal de LOS worden aangeboden aan de zes gemeenteraden en worden de intenties om financieel bij te dragen geformaliseerd.
- De cofinanciering door niet-overheden (bedrijven, maatschappelijke organisaties) dient minimaal 40% van het totale programmabudget te bedragen. Het minimum bedrag is € 4.029.333. Deze cofinanciering mag ook in (gekapitaliseerde) uren verstrekt worden. Ervaringen uit vorige LEADER-perioden geven vertrouwen dat deze cofinanciering geen problemen zal opleveren. Bovendien zullen de subsidie-adviseurs van de gemeenten projectindieners adviseren over financieringsmogelijkheden voor de cofinanciering. De verhouding tussen deze drie financieringsstromen is binnen individuele projecten vrij, maar over het gehele programma moeten de percentages 30%, 30 % en 40% zijn (EU – overheden – niet-overheden). Binnen de projecten moet de verhouding tussen de bijdragen van de EU en lokale overheden 50-50% zijn.

Submaatregel 3 – Kosten voor samenwerkingsprojecten

Ten tijde van het indienen van de LOS zijn er nog geen voornemens voor samenwerkingsprojecten. Mogelijk zullen zich in de komende LEADER-periode toch samenwerkingsprojecten voordoen. Met het oog hierop is deze post in de begroting als PM opgenomen.

Submaatregel 4 - Organisatiekosten (2015 t/m 2022)

4a – LAG-secretariaat en uitvoering ondersteunende werkzaamheden

De kosten voor het LAG-secretariaat en de uitvoering van ondersteunende maatregelen worden ingeschat op € 30.000,- per jaar. Het gaat om activiteiten als:

- Deskundigheidsbevordering
- Ondersteuning LAG
- Advies aan projectindieners
- Uitvoering communicatieplan.

De uitvoering van het programma start pas in de tweede helft van eerste jaar (2015), maar er worden wel voorbereidende werkzaamheden verwacht van het LAG-secretariaat. In de jaren 2021 en 2022 is de uitvoering van het programma afgerond, maar worden er nog wel administratieve en rapportage werkzaamheden verwacht van het LAG-secretariaat. In onderstaande tabel staan de verwachte kosten per jaar:

Jaar	Omschrijving	Kosten
2015	Programma start in 2 ^e helft 2015, opstellen handleiding, projectformat e.d.	22.000
2016	Volledig programma-jaar	30.000
2017	Volledig programma-jaar	30.000
2018	Volledig programma-jaar	30.000
2019	Volledig programma-jaar	30.000
2020	Volledig programma-jaar	30.000
2021	Administratieve afhandeling	10.000
2022	Administratieve afhandeling	10.000
Totaal		192.000

Het totaalbedrag van € 192.000 wordt 50/50 gedeeld:

- EU-bijdrage: € 96.000,
- Gemeenten: € 96.000. Uitgaande van zes gemeenten betekent dit € 16.000 per gemeente voor de hele periode. Dit is gemiddeld € 2.000 per gemeente per jaar.

4b – Kosten voor RVO.nl

In IPO-verband hebben de provinciale bestuurders ingestemd met het verzoek van de staatssecretaris om de coördinatie van de uitvoering van POP en LEADER programma's bij het Rijk te leggen: de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl). De provincie Flevoland neemt de uitvoeringskosten voor RVO.nl in het LEADER-programma voor haar rekening als bijdrage in de uitvoering van het nieuwe programma. Deze kosten gaan dan ook niet ten laste van het budget voor de uitvoering van projecten.

Overzicht kosten en dekking per submaatregel

Submaatregelen	Kosten	Dekking
Submaatregel 1 - Voorbereidingskosten LOS	€ 44.000	Provincie: € 44.000
Submaatregel 2 - Uitvoering projecten: Versterking sociale cohesie Versterking stad-land-relatie Ontwikkeling recreatie platteland	€ 9.837.333	EU: € 2.904.000 Overheden: > € 2.904.000 Privaat: > € 4.029.333 (40% van hele programma)
Submaatregel 3 - Samenwerkingsprojecten	PM	PM
Submaatregel 4a - Organisatiekosten	€ 192.000	EU: € 96.000 Gemeenten: € 96.000

7 De selectieprocedure

In dit hoofdstuk wordt beschreven wat de werkwijze is van de LAG en de andere organisatieonderdelen bij het beoordelen en selecteren van projectaanvragen.

7.1 LAG werkwijze

De werkwijze van de LAG kan in algemene zin als volgt worden omschreven:

- De LAG komt, naar behoefte, ca. 1x per 2 maanden bijeen m.u.v. de zomervakantie. Totaal ca. 5x per jaar. Als het eenmaal loopt kan de frequentie iets lager.
- De agenda voor de LAG-vergaderingen wordt door het LAG-secretariaat i.s.m. de voorzitter opgesteld.
- In het algemeen vindt besluitvorming in de LAG plaats door consensus. Indien nodig wordt over een besluit gestemd, waarbij iedere vertegenwoordigde partij één stem heeft.
- Bij tussentijds vertrek van een LAG-lid wordt ernaar gestreefd om een vergelijkbare opvolger te vinden, zodat de evenwichtige samenstelling van de LAG gehandhaafd blijft.
- De LAG is ingesteld door het college van GS en legt dan ook verantwoording af aan GS.
- De besluiten van het LAG en het jaarverslag worden gepubliceerd op de website (zie communicatie).

7.2 De negen stappen in de selectieprocedure en de selectiecriteria

De LAG hanteert een procedure voor selectie van de projectvoorstellen in negen stappen:

- 1 - Intakegesprek bij de gemeente of provincie
- 2 – Presentatie projectidee in de LAG
- 3 – Opstellen projectvoorstel
- 4 – Indienen projectvoorstellen via tender: 3 of 4 momenten per jaar
- 5 - Voorbereiding gedetailleerde oordeelsvorming
- 6 - Individuele oordeelsvorming van LAG-leden
- 7 - Formulieren oordeel LAG in de LAG-vergadering
- 8 - Terugmelding oordeel LAG aan indiener projectvoorstel
- 9 - Beschikking en overeenkomst

Onderstaand worden de stappen verder beschreven.

Deze werkwijze wordt in een reglement vastgelegd en openbaar gemaakt op de website.

1 - Intakegesprek bij de gemeente of provincie

De potentiële indiener van een project voert een intakegesprek met de subsidie-adviseur / contactpersoon LEADER van de betreffende gemeente of van de provincie als het gaat om een gemeenteverstijgend project. Dit gesprek vindt plaats in een zo vroeg mogelijk stadium.

Tijdens dit intakegesprek wordt besproken of het projectidee (in potentie) voldoet aan het onderstaande toetsingskader, waarmee uiteindelijk de LAG de projecten beoordeelt en selecteert. De gemeentelijke/provinciale subsidie-adviseur zal indien nodig over de projectaanvraag overleg plegen met het LAG-secretariaat, de eigen gemeente en eventueel de provincie.

Toetsingskader - Selectiecriteria			
Criteria	Check op	Score 0 = niet 1 = laag 2 = gemiddeld 3 = hoog	Hulpvragen
1 Doelen LOS	In welke mate draagt het project bij aan één of meer van de doelen/thema's van de LOS: <ul style="list-style-type: none"> - Versterking sociale cohesie - Versterking stad-land-relatie*) - Ontwikkeling recreatie platteland 	Samen minimaal 3, maximaal 9 punten punten punten	Draagt het bij aan de doelen? Is dit wat we voor ogen hebben met LEADER Flevoland?
2 LEADER criteria	<ul style="list-style-type: none"> - Bottom-up - Mobiliseren lokale gemeenschap - Experimenteel en innovatief - Voorbeeldfunctie, overdracht kennis - Gericht op vrouwen, jongeren of ouderen 	Samen minimaal 10 maximaal 15 puntenpuntenpuntenpuntenpunten	
3 Haalbaar	Is het project haalbaar: <ul style="list-style-type: none"> - Organisatorisch - Financieel 	Samen minimaal 4, maximaal 6 puntenpunten	<ul style="list-style-type: none"> - Is het project logisch en solide georganiseerd? Hebben de organisatoren de capaciteit om het project te realiseren en in stand te houden? - Is er openbare kennis over de betrouwbaarheid en/of kwaliteit van de organisatoren? Is er (schijn van) belangenverstremeling? - Wie zijn er betrokken? Wie mis je? - Is het tijdpad realistisch? - Zijn benodigde vergunningen verleend? - Is de begroting realistisch? Is er een logisch verband tussen de beoogde doelen, de geplande activiteiten en de begrote kosten? - Is de financiering toegezegd?

			<p>Zijn de toezeggingen van cofinanciering bijgesloten?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is de exploitatiebegroting voor de komende 3 jaren dekkend en realistisch? Is het project op langere termijn levensvatbaar?
4 Meerwaarde project voor LEADER?	<p>Is het project kleinschalig en efficiënt en heeft het Leader nodig?</p> <p>a) Kleinschalig b) Efficiënt c) Leader nodig</p>	<p>a: min. 2 b: min. 2 c: min. 1 a t/m c samen: min.: 5 max.: 8</p> <p>..... punten punten punten</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kleinschalig: de gevraagde EU bijdrage is maximaal 100.000 Euro per project en minimaal 15.000 Euro per project (vanwege administratieve lasten): <ul style="list-style-type: none"> o EU bijdrage < 15.000 = score 0 o EU bijdrage >= 15.000 en <=100.000 = score 2. o EU bijdrage > 100.000 = score 0 - Efficiënt: Hoe ligt de balans tussen de begrote kosten en de verwachte opbrengst van het project? Is de begroting realistisch of is het 'opgeklopt'? Is dit project de gevraagde Leaderbijdrage waard? - Leader nodig: Is de Leaderbijdrage echt nodig? Zonder de Leaderbijdrage kan het project niet doorgaan. Er zijn geen andere financieringsbronnen die beter geschikt zijn voor dit project?
Eindscore	Totaal aantal punten: Punten	<p>Minimaal 22 punten Maximaal 38 punten</p>

*1) Projecten die (incidenteel) worden ingediend vanuit de stadskernen van Almere en Lelystad moeten bovendien voldoen aan de voorwaarden uit artikel 70 van de Verordening (EU) Nr. 1303/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 17 december 2013:

- De resultaten van het project moeten ten goede komen van het LEADER-gebied, dus buiten de bebouwde kom.
- Op programma-niveau (POP Flevoland) mag maximaal 5% van de ELFPO-middelen aan projecten buiten het LEADER-gebied worden uitgekeerd.
- De LOS Flevoland moet goedgekeurd zijn door het (landelijk) Comité van Toezicht.

2 – Pitch voor LAG-leden

Gemeenten bepalen samen met projectindieners of het zinvol is om de gelegenheid te krijgen om aan de LAG-leden hun projectidee toe te lichten door middel van een korte presentatie of een filmpje. Dit vindt niet plaats in de reguliere LAG-vergadering en zonder de voorzitter. Met de projectindieners wordt van

gedachten gewisseld of het een kansrijk project kan zijn (of niet) en er worden suggesties gegeven door de LAG voor verbetering van het project.

3 – Opstellen projectvoorstel

Wanneer de projectindieners inschat voldoende kans te hebben op honorering van het projectvoorstel, gaat deze het projectvoorstel opstellen volgens het projectformat.

LAG-secretariaat en subsidie-adviseur stemmen af over de eventuele begeleiding van de projectindieners (indien gewenst door de projectindieners) en mogelijke samenwerking met andere projecten.

4 – Indienen projectvoorstellen via tender: 3 of 4 momenten per jaar

De LAG stelt jaarlijks drie of vier data vast, waarop projectvoorstellen ingediend kunnen worden. In 2015 zullen dit mogelijk slechts 1 of 2 momenten kunnen zijn en naarmate het programma vordert en het budget opraakt zullen wellicht ook minder tendermomenten nodig zijn.

5 - Voorbereiding gedetailleerde oordeelsvorming.

Elk voorstel wordt door het LAG-secretariaat of door twee door het LAG-secretariaat aangezochte LAG-leden kort schriftelijk beoordeeld en gekwalificeerd (zie criteria zoals onder punt 1 vermeld). Indien deze voorbereiding wordt verricht door de LAG-leden, kunnen deze bij de stemming in stap 7 niet meestemmen. Op de eerstvolgende LAG-vergadering wordt besloten en in het verslag vastgelegd wie deze voorbereiding zal verrichten.

De beoordelingen worden aan de overige LAG-leden toegestuurd. De beoordeling vindt plaats aan de hand van een beoordelingsformulier.

6 - Individuele oordeelsvorming van LAG-leden.

Ter voorbereiding van de selectievergadering ontvangen alle LAG-leden de te behandelen projectvoorstellen. De LAG-leden scoren de projecten op basis van het toetsingskader.

7 - Formuleren oordeel LAG in de LAG-vergadering

In de LAG-vergadering dient liefst consensus bereikt te worden over de beoordeling en kwalificatie van de voorstellen. Indien geen consensus wordt bereikt, dient de meerderheid van de stemmen positief te zijn over een projectaanvraag. De volgende kwalificaties kunnen worden gegeven:

- Positief oordeel, subsidiabel
- Negatief oordeel, niet subsidiabel

Indien het budget ontoereikend is om alle projecten te realiseren, die een positief oordeel hebben gekregen, dient bovendien de onderlinge prioriteit van de betreffende projecten bepaald te worden.

NB – Mochten LAG-leden een belang hebben bij een ingediend project dan onthouden zij zich van puntentoekening, discussie en stemming over het project. Dit wordt in het verslag vastgelegd.

8 - Terugmelding oordeel LAG aan indiener projectvoorstel.

Door het LAG-secretariaat wordt de indiener zo snel mogelijk na de vergadering op de hoogte gesteld van de beoordeling en de belangrijkste argumenten die daartoe geleid hebben. Discussie over de beoordeling is niet mogelijk. Een positief oordeel betekent dat het projectvoorstel “in principe subsidiabel” is, een en ander afhankelijk van het gevolgd hebben van de juiste procedures en het rond zijn van de randvoorwaarden.

9 - Beschikking en overeenkomst

Na positieve advisering door de LAG stelt RVO.nl een voorstel voor een financiële bijdrage ter besluitvorming door het College van GS van de Provincie Flevoland en een subsidiebeschikking inclusief overeenkomst op. Dit voorstel en de beschikking inclusief overeenkomst worden getoetst door RVO.nl ten aanzien van juridische zaken en ten aanzien van de budgetten en regelgeving en EU-conformiteit. Na

(positieve) toetsing wordt het voorstel voorgelegd aan het College van GS. Na een positief oordeel van het College zal de subsidiebeschikking worden verstuurd.

7.3 Monitoring, effectmeting en evaluatie

Jaarlijks wordt een jaarverslag opgesteld, waarin zo concreet mogelijke resultaten van de projecten worden gerapporteerd met een inschatting van de bijdrage aan de opgaven en speerpunten uit de strategie (hoofdstuk 3).

Halverwege het programma zal een tussenevaluatie worden uitgevoerd. Deze richt zich op de tot dan bereikte resultaten en op een reflectie op de strategie en de realisatie er van: is de strategie nog actueel, moet deze worden bijgesteld, moeten er acties ondernomen worden om de resultaten in de tweede helft van het programma te verbeteren?

Na afloop van het programma wordt een eindrapportage opgesteld met een zo concreet mogelijke inschatting van de bijdrage van het programma aan de opgaven en speerpunten.